

K. MARTIN ALS DOCENT

DOOR

PH. H. KUENEN.

Een buitenstaander, die nu Martin ontmoet, zou moeilijk te overtuigen zijn, dat de onverbiddelijke wet al tien jaar geleden decreeteerde, dat deze „jonge man” toen reeds te oud was om nog als docent aan de Leidsche universiteit op te kunnen treden. Maar als deze buitenstaander, zelf student, dan tevens hoorde, dat tijdgenooten van zijn eigen grootvader reeds bij Martin op de collegebanken zaten, dan zou hij realiseeren, dat als er ooit iemand zijn tijd uitgediend heeft, dit Martin is. Bijna een halve eeuw is hij aan het onderwijs aan de Leidsche universiteit verbonden geweest. Degenen, die het voorrecht gehad hebben het laatste jaar, dat hij doceerde, college bij hem te loopen, weten, dat hij tot op het laatst de enthousiaste redenaar gebleven is.

Martin is misschien niet in alle takken van de geologische wetenschappen tot op het laatst met de nieuwste snuffjes meegegaan; maar wie onder zijn jongere collega's heeft dat dan wel kunnen doen? De geologische wetenschappen hebben zich in de laatste halve eeuw zoo geweldig uitgebreid, dat het al vele decennien lang als een voldongen feit gold, dat één man niet meer het geheele vak beheerschen kon. Mocht men dan in 1920 nog eischen, dat Martin de algemeene geologie en de historische geologie, de palaeontologie en de mineralogie met de petrografie geheel beheerschte en op den voet volgde? Neen, waaraan men een steeds dringender behoefte gevoelde, was niet het vervangen, maar het supplementeeren van Martin. Het was voor het onderwijs een verlies, een groot verlies, dat toen Martin moest heen gaan. Hij zou toen, ja zou zelfs nu nog, in staat zijn met zijn geanimeerde voordracht de jongeren voor de wetenschap, die hij zoo lang gediend heeft, te enthousiasmeeren, op dezelfde wijze als hij dit reeds gedurende zoo vele jaren gedaan heeft.

Wanneer ik mij tracht terug te denken in de jaren, dat ik leerling van Martin was, om in gedachten nog eens een college bij hem te loopen, dan voel ik aanstonds de moeilijkheid in mijn herinnering deze colleges te scheiden van den persoonlijken omgang, dien ik met hem had. Martin verstond namelijk de kunst in zijn colleges zóóveel contact met zijn gehoor te leggen, dat het was alsof hij ieder persoonlijk wat vertelde en uitlegde. Nu, na verloop van tijd, is het mij niet meer mogelijk te zeggen, wat hij mij op het college, wat in het studentenwerkvertrek, in zijn studeerkamer of bij hem thuis verteld heeft. Al hadden slechts enkelen het voorrecht

zooveel met hem buiten zijn colleges in aanraking te komen, als de weinige studenten in de geologie, toch mag ik het begrip docent wel zoo ruim opvatten, dat niet alleen zijn colleges er onder vallen. Ook voor zijn overige leerlingen was Martin immers, niet alleen een persoon achter een college- of examen-tafel, maar een waarachtig mensch. Ik wil dan ook Martin hier beschouwen, om met zijn eigen woorden te spreken, als „mijn ouden leermeester”.

Het was niet alleen, doordat Martin zoo'n goed raconteur was, dat zijn colleges zoo'n aparte plaats innamen in het onderwijs voor allen, die zijn vakken op hun studieprogramma hadden staan. Alleen met redenaars-talent kan men een vak niet zóó voordragen, dat hoewel het uur omvliegt, de herinneringen hardnekkig blijven hangen. Ik geloof, dat het geheim van zijn succes als docent vooral schuilt in het feit, dat hij het meedeelen van zijn kennis aan anderen zulk een genot vond. Dit was omdat deze kennis hem zelf een zoo kostbaar bezit is. Om het even of hij vertelde over een vulkanische uitbarsting, een collega of een fossiel, het behandelde leefde voor zijn eigen oogen en voor die van zijn toehoorders. Zoo zal de Eozoon Canadense voor degenen, die hem erover hebben hooren vertellen, nooit meer geheel dood schijnen, al vertelde hij er zelf bij, dat het later gebleken is geen dierlijk overblijfsel te zijn. Van de mesozoische sauriers bracht hij ons zoo'n levendige voorstelling bij, wanneer hij uit de zeer kleine hersenholte afleidde, dat het „heele domme dieren” waren, dat ik mij altijd voorstel, dat hij vroeger een triceratops of een iguanodon als huisdier gehad moet hebben.

Dan kon hij in zijn betoog opeens een persoonlijke herinnering aan „mijn ouden leermeester von Seebach”, „mijn vriend Suess of Vaughan” inlasschen, zoodat wij gaandeweg met de kopstukken uit de geologische wereld van toen en vroeger bekend raakten. Toch kwam hij ons nooit de gedachte op, dat hij met zijn uitgebreide bekendheid in deze wereld te koop liep.

Ja, ik zie Martin nog binnenkomen, met het bekende kleine papiertje in zijn vestjeszak, in de onmogelijke college„zaal”, waar wij op ongemakkelijke banken voor smalle tafels aaneengedrongen zaten. Later kwam dit papiertje voor den dag en werd ieder afgehandeld onderwerp doorgekrast, want Martin was in alles keurig, systematisch en consciëntieus. Hij wilde er zich voor hoeden in zijn enthousiasme tot al te groote uitweidingen te worden verleid, die voor de te behandelen stof te weinig tijd zouden gelaten hebben.

Martin's colleges waren geen opeenstapeling van feiten; het merkwaardige was juist, hoe hij zooveel kon vertellen, dat als algemeen principe bleef hangen in het geheugen, zonder dat hij daartoe de kapstok noodig had van ingehamerde feiten. Deze clementie voor het overladen studentenhoofd moet al bijzonder geapprecieerd worden in iemand, die zelf zoo'n uitstekend geheugen bezit. Als iemand er over klaagt, dat hij de bijna duizend nieuwe molluskensoorten, die hij beschreven heeft, niet allen ineens herkent, is het duidelijk, dat deze persoon wel gewend is, hooge eischen aan zijn geheugen te kunnen stellen!

Op Martin's onderwijs heeft één element een stempel gedrukt, dat van groot belang is om zijn positie als docent te kunnen begrijpen. Martin

heeft evenals zijn collega's aan de andere Nederlandsche universiteiten vrijwel geen eigen leerlingen gehad. Het aantal Nederlanders, dat vóór 1920 geologie studeerde, was zeer gering en het aantal, dat deze studie in Nederland volbracht had, was zelfs te tellen. Feitelijk heeft Martin dus altijd bijvakken gedoceerd, en hierdoor is het hem niet mogelijk geweest een eigen school te vormen. Zijn invloed op zijn leerlingen zou men daarom licht geneigd zijn te onderschatten. Uitgaande van hen, voor wie de geologie slechts hulpwetenschap was, kan men geen tastbare resultaten van zijn onderricht verwachten. Maar indirect heeft hij zonder twijfel, vooral op de biologen, grooten invloed uitgeoefend. Van hem toch ging een waarachtige en bewonderende liefde voor de natuur uit. Ook maakte zijn methode van werken een sterken en blijvenden indruk, door zijn geheele zelfopoffering voor de wetenschap en volmaakte eerlijkheid van overtuiging. Vele lange jaren heeft hij aan de studie van het Tertiair van Indië gegeven, waarbij door zijn methode van werken in verhouding tot de geweldige massa arbeid, betrekkelijk weinig directe resultaten verkregen konden worden. Maar het was werk, dat gebeuren moest en daarom deed Martin het, met eindeloos geduld en nooit falende nauwgezetheid. Des te duurzamer is het wetenschappelijke monument, dat hij zoo voor zichzelf opgebouwd heeft. Toen ik indertijd onder zijn leiding Indische tertiaire gastropoden bewerkte, had ik reeds bij voortdoring gemerkt, hoe nauwgezet zijn palaeontologische determinaties en beschrijvingen zijn en mij steeds aangespoord gevoeld te trachten dat onbereikbare ideaal van betrouwbaarheid te benaderen. Dezelfde bewondering voelde ik later opkomen, toen ik in Indië de gelegenheid had heel ander werk van Martin te leeren kennen. Toen kreeg ik het gevoel, dat ik mijn studie eigenlijk te laat begonnen was, omdat ik nu niet méér onder Martin excursies en veldwerk heb kunnen doen. Dezelfde eigenschappen, die zijn laboratoriumwerk kenmerken, vond ik daar in zijn veldwerk terug. Geen sponsachtig luchtkasteel van theoriën, steunende op half waargenomen materiaal, maar een onomstootbare pyramide van aaneengesloten, onverwoestbare feiten. Ofschoon Martin veel te bescheiden was om in zijn colleges van zijn eigen werk ophef te maken, merkte men toch geleidelijk welke bijzondere plaats hij inneemt ten opzichte van de wetenschap en een blik in het museum staafde deze overtuiging. Iets van zijn eigenschappen en methodes is zeker op al zijn studenten, al waren het geen geologen, afgestraald.

Ik memoreerde reeds, dat aan Martin in de latere jaren de behartiging van een veel te uitgebreid deel van de wetenschap was opgedragen. Het is echter niet uitsluitend aan de hoeveelheid stof te wijten, dat de heele geologie toen niet meer door een enkele persoon beheerscht kon worden. Het schuilt ook gedeeltelijk in de steeds sterkere splitsing van de geologie in twee heel verschillende richtingen: de meer biologische en de meer exacte. In een stadium, waarin de geologische wetenschappen gezamenlijk misschien minder uitgebreid waren dan de zoölogie alleen, was het nog wel mogelijk een allround zoöloog, maar niet meer een allround geoloog te zijn. De meeste geologen voelen zich tenslotte meer aangetrokken tot één van deze twee hoofdrichtingen in hun wetenschap. Bij Martin was de voorliefde voor observatie van de levende en de geleefd hebbende natuur zeer uitgesproken. Voor alles, wat maar naar wiskunde of exacte weten-

schap zweemde, had hij een „heilige angst”. Deze sterk uitgesproken orientatie is de kracht van zijn wetenschappelijk werk, want bij zijn palaeontologische onderzoekingen kan hij steunen op een groote kennis van de biologie en zijn fossielen als een onderdeel van een fauna zien en begrijpen. Is niet zijn heele levenswerk geweest het nagaan van de ontwikkeling van de tegenwoordige Indische dierenwereld uit de tertiaire voorgangers? Zijn verzuchting, dat hij eigenlijk zoöloog had moeten worden en zijn klacht, dat op zijn reizen in Indië zijn grootste moeilijkheid was zich tot zijn geologisch werk te beperken en zich niet door al de tropische natuurwonderen om zich heen te laten afleiden, dit zijn beide typische uitingen van iemand, die in merg en been onderzoeker van de levende natuur is. Het zijn tevens uitingen van een mensch, bij wien de natuur even hooge en diepe gevoelens opwekt, als bij vele geloovigen de religie.

Het is zeer begrijpelijk, dat deze geesteshouding ook in zijn onderwijs tot uiting kwam en dat de nadruk, niet alleen in tijd, maar nog meer in enthousiasme en vuur, op de palaeontologie en de historische geologie kwam te liggen. Het was dan ook in deze vakken, dat wij Martin het meest leerden bewonderen en als docent hoogschatten. Er is voor mij bij de herinnering een zekere overeenkomst tusschen het volgen van zoo'n college van Martin en het bijwonen van een concert of het zien van een schilderij. Men voelt zich na afloop een kostelijke ondervinding rijker, een kunstenaar heeft iets van zijn dieper inzicht aan ons meegedeeld.